

УДК: 316.728

Судаков Володимир Іванович,

доктор соціологічних наук, професор, за-
відувач кафедри теорії та історії соціо-
логії факультету соціології Київського
національного університету імені Тараса
Шевченка, 01601, м. Київ, вул. Володимир-
ська, 58, тел.: +38 (067) 502 86 48, e-mail:
vl_sudakov@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2032-1093

Судаков Владимир Иванович,

доктор социологических наук, профес-
сор, заведующий кафедрой теории и исто-
рии социологии факультета социологии
Киевского национального университета
имени Тараса Шевченко, 01601, г. Киев,
ул. Владимирская, 58, тел.: +38 (067) 502
86 48, e-mail: vl_sudakov@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2032-1093

Sudakov Volodymyr Ivanovych,

Professor, Doctor of Sociological Science, Head of the Theory and History of Sociology
dpt., Faculty of Sociology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 01601, Kyiv,
Str. Volodymyrska, 58, tel.: +38 (067) 502 86 48, e-mail: vl_sudakov@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2032-1093

DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i14.122>

РОЗПОДІЛ ПРАЦІ ЯК АРХЕТИПНЕ ДЖЕРЕЛО СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ, СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ ТА СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПУБЛІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. Представлено розробку аналітичного соціологічного підходу, спрямованого на наукове дослідження розподілу праці як архетипного джерела соціальної інтеграції, соціальних конфліктів та соціальної напруженості у європейському публічному просторі. Аргументована значущість розуміння архетипу розподілу праці як визначального транскультурного стимулу ресурсного розвитку сучасних суспільств і важливого чинника підтримки та посилення інтегративних засад їх публічного простору. Проаналізовано спеціалізовані концепції соціального та публічного простору, які були розроблені у європейській соціології для пояснення специфіки конфліктних та ризикових виявів архетипу розподілу праці в індивідуальних та колективних трудових практиках. Аргументовано, що в публічному мультикультурному просторі су-

часних європейських суспільств стабільно відтворюються різноманітні міжкультурні конфлікти, які реально є суперечливими функціональними виявами архетипу розподілу праці між індивідуальними колективними суб'єктами суспільного життя. Підкреслено, що соціальною основою цих міжкультурних конфліктів є різні форми соціальної напруженості, які відображують конкретні обставини соціальної нерівності, насильства, соціального відторгнення, депривації, протестної поведінки в системі трудових практик, а також в різних моделях зайнятості працездатного населення. Доведена необхідність подальшого розвитку фундаментальних та прикладних наукових досліджень нових міжкультурних конфліктів та форм соціальної напруженості в індивідуальних та колективних трудових практиках, які специфічним чином відтворюються та виразно простежуються у полікультурному європейському публічному просторі. Саме такі дослідження можуть стати важливими стимулами у розвитку теорії та методології соціального менеджменту.

Ключові слова: глобалізація праця, архетип розподілу праці, соціальна інтеграція, соціальна солідарність, соціальний конфлікт, соціальна напруженість, європейський публічний простір.

РАЗДЕЛЕНИЕ ТРУДА КАК АРХЕТИПНЫЙ ИСТОЧНИК СОЦИАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ, СОЦИАЛЬНЫХ КОНФЛИКТОВ И СОЦИАЛЬНОЙ НАПРЯЖЕННОСТИ В ЕВРОПЕЙСКОМ ПУБЛИЧНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Аннотация. Представлена разработка аналитического социологического подхода, который направлен на научное исследование разделения труда как архетипного источника социальной интеграции, социальных конфликтов и социальной напряженности в европейском публичном пространстве. Аргументирована значимость понимания архетипа разделения труда как определяющего транскультурного стимула ресурсного развития современных обществ и важного фактора поддержки и усиления интеграционных принципов их публичного пространства. Осуществлен анализ специализированных концепций социального и публичного пространства, которые были разработаны в европейской социологии для объяснения специфики конфликтных и рискогенных проявлений архетипа разделения труда в индивидуальных и коллективных трудовых практиках. Аргументировано, что в публичном мультикультурном пространстве современных европейских обществ происходит стабильное воспроизводство различных интеркультурных конфликтов, которые реально являются противоречивыми функциональными проявлениями архетипа разделения труда между индивидуальными и коллективными субъектами общественной жизни. Подчеркнуто, что социальной основой этих интеркультурных конфликтов являются различные формы социальной напряженности, которые отражают конкретные социальные обстоятельства социального неравенства, насилия, социальной эксклюзии, депривации, протестного поведения в системе трудовых практик, а также в различных моделях занятости трудоспособного населения. Доказана необходимость дальнейше-

го розвитку фундаментальних і прикладних научних досліджень нових інтеркультурних конфліктів і форм соціальної напруженості в індивідуальних і колективних трудових практиках, які специфічним образом воспроизводяться і прослідковуються в полікультурному європейському публічному просторі. Іменно такі дослідження можуть стати важливими стимулами розвитку теорії і методології соціального менеджменту.

Ключевые слова: глобалізація, труд, архетип розділення праці, соціальна інтеграція, соціальна солідарність, соціальний конфлікт, соціальна напруженість, європейське публічне просторі.

THE LABOR DIVISION AS THE ARCHETYPAL SOURCE OF SOCIAL INTEGRATION, SOCIAL CONFLICTS AND SOCIAL TENSIONS IN THE EUROPEAN PUBLIC SPACE

Abstract. The article presents analytical sociological approach that is oriented to the scientific research of the division of labor as the archetypal source of social integration, social conflicts and social tensions the European public space. Devoted that the division of labor archetype is the fundamental transcultural stimulus for the resource development in the contemporary societies and is the important determinative factor for supporting and strengthening integrative foundations of public space in these societies. The specialized conceptions of social and public space, which have been elaborated in the European sociology for explanation the conflict-and the risk manifestations of the division of labor in the individual and collective labor practices were analysed by the author. Argued that in the globalized multicultural public space of the contemporary European societies take place the constant reproduction of the different intercultural conflicts which are the functional manifestations of the of division of labor between individual and collective actors of social life. Substantiated that the social foundation of these intercultural conflicts are the different forms of social tension which reflect the concrete circumstances of social inequality, violence, social exclusion, deprivation, protest behavior in the system of the labor practices and also in the different models of employment of the working population. Proved the necessity of further development of the fundamental and applied scientific researchers of the new intercultural conflicts and the forms of social tensions in the labor activities that are reproduce in the multicultural European public space. Such scientific researchers would be the important stimulus for the development of the theory and methodology of the public management.

Keywords: globalization, labor, division of labor archetype, social integration, social solidarity, social conflict, social tension, European public space.

Постановка проблеми. Відомо, нових форм діяльності людей в економічній, політичній та культурній сферах суспільного життя. Процеси що інтенсифікація глобалізаційних процесів спричинює виникнення

розвитку сучасних трудових практик засвідчують про їх безпосередній зв'язок з тенденцією поглиблення глобальної соціальної драми, яка відображує нові суперечливі реалії диференціації людської цивілізації на постіндустріальний центр, індустріальну напівпериферію та аграрну периферію. Саме ця диференціація має специфічні наслідки, які фактично призводять до зниження якості життя працездатного населення, росту безробіття та масової міжнародної міграції. Теперішня криза глобального та регіонального ринків праці відображає ситуацію радикальних змін міжнародного розподілу праці в європейському публічному просторі. Вочевидь, ці зміни мають певні як позитивні, так і негативні вияви. Важливо враховувати, що сам процес розподілу праці традиційно сприймався і аналізувався науковцями як ресурсний фундамент людського буття, як прогресивний транскультурний архетип соціальної інтеграції у різних формах соціальної солідарності. Негативні характеристики цього процесу базувалися на аргументації, що праця, у її різних диференціальних колективних формах, є основним джерелом соціальної нерівності, соціального відторгнення, насильства, соціальної напруженості, експлуатації та соціальних конфліктів. Важливо підкреслити, що нові хвилі глобальної технологічної модернізації є також специфічними чинниками дегуманізації суспільного життя. І ця обставина цілком справедливо сприймається і визначається вченими, які вивчають сучасну інституціональну кризу зайнятості на ринку праці єв-

ропейських суспільств, як важлива наукова та практична проблема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що протягом останнього часу вчені приділяють значну увагу вивченню проблем праці та трудових відносин в європейських країнах. Ситуації “кризи і руйнації трудового суспільства”, “кінця праці”, “дестандартизації зайнятості” стали важливим об’єктом наукового аналізу у працях Е. Аткинсона, З. Баумана, У. Бека, Ж. Бодрійяра, Р. Дарендорфа, Е. Гіденса, Б. Латура, Д. Норта, Дж. Рітцера, Л. Склейра, Дж. Стігліца, Ч. Тіллі, О. Тофлера. Загалом, основні наукові результати проведених аналітичних розвідок доцільно розглядати як позитивні когнітивні стимули розвитку подальших інноваційних досліджень сучасних трудових відносин. Водночас, процес розподілу праці в європейських суспільствах спричинює формування та розвиток полікультурного публічного простору Європи зі своїми специфічними формами соціальної інтеграції, соціальними конфліктами та соціальною напруженістю. У наукових публікаціях таких дослідників, як А. Асман, М. Арчер, Е. Аткинсон, П. Бурдьо, Д. Буже, Ю. Габермас, К. Сорелз, Гр. Кроу, О. Вайдгрін, Дж. Уррі, Ф. Браун, А. Хескет, були запропоновані перспективні ідеї, які можна розглядати як стимули розвитку інноваційних досліджень проблеми розподілу праці в контексті сучасних міжкультурних комунікацій.

Мета статті полягає у дослідженні та характеристиці розподілу праці як архетипного джерела соціальної інтеграції, соціальних конфліктів та

соціальної напруженості в європейському публічному просторі.

Виклад основного матеріалу. Насамперед важливо враховувати, що поняття публічного простору набуло поширеного вжитку в сучасних соціальних науках. Проте, ця важлива наукова абстракція є надмірно широкою за своїм концептуальним обсягом і, на думку А. Асман, загалом відображує певні особливості “просторового повороту” (spatial turn) в соціальних та культурологічних дослідженнях [1, р. 149–166]. Варто прийняти до уваги ту важливу обставину, що в умовах інтенсифікації процесів глобалізації сучасні європейські суспільства, незважаючи на різні рівні їх соціально-економічного розвитку, у своїй сукупності формують цілісний публічний простір, який функціонально відтворюється специфічними детермінантами економічних, політичних та соціокультурних взаємодій і комунікацій між індивідами, соціальними спільнотами та соціальними інститутами.

Слід зазначити, що основні суперечності даного публічного простору соціологи довгий час пояснювали існуючими соціальними нерівностями, які інтерпретувались як наслідки прямого впливу міжнародного розподілу праці та нерівного розподілу дефіцитних матеріальних благ в окремих суспільствах. Нагадаємо, що ще на початку ХХ ст. у своїй концепції соціального простору П. Сорокін визначав феномени багатства, влади та професії як базисні чинники організації та відтворення соціального порядку та культури будь-якого суспільства [2, р. 39–40]. Сам системний зв'язок між цими феноменами

обумовлюється процесом розподілу суспільної праці, яким і визначаються статусні позиції певних індивідуальних та колективних суб'єктів в системі соціальних взаємодій двох великих “кумулятивних” груп — привілейованої групи людей розумової праці та групи людей фізичної праці.

На початку ХХІ ст. французький соціолог П. Бурдьє намагався розробити власну теорію соціального простору, акцентуючи на важливості визначення статусних диспозицій соціальних суб'єктів з позицій аналізу використання ними різних видів капіталів — економічного, політичного, соціального, культурного, символічного. Процеси вільного використання та взаємної конвертації капіталів у публічному просторі розвинених європейських суспільств, як доводив Бурдьє, набувають автономного характеру і вже не мають прямої залежності від існуючого національного розподілу праці. Така ситуація, на думку вченого, потребує певного нового теоретичного осмислення базових ресурсних детермінант соціальної інтеграції в сучасних суспільствах, у яких на організацію соціальних відносин між людьми все більшою мірою впливає глобалізована сфера споживання. У праці “Соціальні структури економіки” [3] вчений зазначає, що процес економічної глобалізації радикально політизує процес розподілу праці в сучасних державах-націях через специфічні вимоги транснаціональних інститутів забезпечення людей необхідними благами споживання на основі вільного руху людей, товарів та капіталів. Він стверджує, що “так

званий “глобальний ринок” є суто *політичним* утворенням та цілком певними результативним наслідком більш чи менш свідомо організованої політики” [3, р. 225].

Зазначимо також, що відомі теоретики неомарксизму (Т. Адорно, Е. Фром, Г. Маркузе, Ю. Габермас) доводили, що у розвинених західних “суспільствах споживання” розподіл праці вже не визначає їх класову структуру та соціальну поведінку людей. Так Ю. Габермас у фундаментальній праці “Теорія комунікативної дії” вказує на важливість подолання спрощених уявлень на розподіл праці як інституціональну основу виробничої кооперації та стимул соціальної інтеграції. Він підкреслює, що в класових капіталістичних суспільствах розподіл праці є джерелом виникнення та розвитку різних форм соціальних конфліктів та соціальної напруженості. Водночас, вчений стверджує, що важливим соціальним наслідком процесу розподілу праці є формування специфічних стимулів та механізмів суспільної самоорганізації та самодіяльної активності людей у публічній сфері суспільного життя, у якій вони реалізують потенціал свого “життєвого світу”.

У монографіях “Структурні трансформації публічної сфери” [4, р. 124–129] та “Розділений Захід” [5, р. 179–185] Ю. Габермас підкреслює, що саме в публічній сфері люди як активно діючі суб’єкти соціальних дій в сучасних полікультурних суспільствах, через соціальні механізми своєї самоорганізації мають реальні шанси встановити певну систему колективних прав як базових

нормативно-правових норм міжкультурної комунікації і організації ненасильницького соціального порядку. Він вважає, що публічна сфера в полікультурних суспільствах — це специфічний публічний простір міжкультурної комунікації, який постійно відтворює різні форми громадянської активності, масові колективні заходи та публічні дискусії [5, р. 186–194].

З позиції Ю. Габермаса публічний простір відтворюється шляхом активного прояву та узгодження соціальних інтересів людей на основі суспільної самоорганізації. Однак, на наш погляд, важливо врахувати і ту обставину, що процеси відтворення публічного простору стимулюють формування нових тенденцій розподілу суспільної праці, які загалом відображують соціальні запити на професійну управлінську та адміністративну діяльність, спрямовану на зміцнення інтегративних засад соціального порядку та процесу соціальної солідарності в сучасних полікультурних суспільствах.

Важливо зазначити, що в соціології поняття “солідарність” відображує реалії певної соціальної єдності окремих індивідів та соціальних груп як інтегрального результату мирного співіснування людей на основі усвідомлених ними спільних потреб, інтересів, ідеалів, цінностей. Звичайно, описи та характеристики існуючих практик солідарності різних спільнот в сучасних полікультурних суспільствах широко представлені через численні спроби конкретизації принципів ліберальної ідеології, які сприяли утвердженню розуміння солідарності як базової соціальної

цінності та бажаної мети соціального прогресу. Тому в різних демократичних політичних програмах організації мирного та ненасильницького соціального порядку поняття солідарності часто використовується для позначення загальної інтегративної основи суспільного життя.

Варто також звернути увагу, що в сучасній науковій літературі даються різні визначення терміна “солідарність”. Гр. Кроу у своїх працях [6; 7] аналізує різні семантичні значення цього терміна, які історично формувались відповідно до певних наукових або ідеологічних позицій вчених. Зокрема, він підкреслює, що О. Конт та його послідовник Е. Дюркгейм вважали, що солідарність — це “природний” стан суспільства, який базується на поділі суспільної праці, що об’єктивно сприяє встановленню соціальних зв’язків між людьми та їх зацікавленості у спільних діях та кооперації. Відома марксистська позиція запропонувала тлумачення солідарності як єдності певної соціальної спільноти, яка виникає на основі об’єктивно існуючого інтересу і стає мобілізаційною силою колективних дій. Так К. Маркс використовував поняття “солідарність” для визначення певного стану колективної єдності пролетаріату. У сучасних теоріях раціонального вибору поняття “солідарність” належать до феномену групової свідомості та групової дії, заснованої на ототожненні індивідів з “власною” групою / спільнотою, коли людина свідомо делегує частину своїх прав в обмін на можливість колективного захисту своїх інтересів [6, р. 4–29; 7, р. 52]. Вочевидь, що в суспільній свідомості со-

лідарність має морально позитивне значення як ознака взаєморозуміння між членами суспільства як фактор забезпечення їх неконфліктного співіснування як індикатор загальної потреби людей жити разом. Тому погодимося з О. Вайдгріна, який досліджує солідарність як специфічну стратегію соціального обміну. Цей вчений вважає, що солідарність у своїх основних онтологічних вимірах полягає, по-перше, у відчутті взаємозв’язку та специфічного обміну з іншими членами групи, відчуттям “ми”, тобто з почуттям єдності; по-друге, солідарність — це згода людей на певні спільні дії для підтвердження власних інтересів. Взагалі, солідарність — це єдність переконань та дій, взаємодопомоги та підтримки членів соціальної групи на основі спільних інтересів та необхідності досягнення спільних цілей групи; спільна відповідальність, а також активна симпатія і підтримка будь-яких дій або думок [7, р. 775].

Беручи до уваги зазначені концептуальні позиції, ми хотіли б підкреслити, що в умовах новітньої глобалізації в полікультурних суспільствах як націях-державках відбувається формування та зміцнення двох нових типів солідарності.

Ми вважаємо, що новий *“неоліберальний тип солідарності”* в його онтологічних виявах є специфічною формою процесу соціальної інтеграції, який утверджується через актуалізацію різних чинників соціальної напруженості, протесту, конфліктної поведінки, а також через специфічну боротьбу індивідів за пріоритетне визнання певних культурних цінностей та ідеалів за приналежність

до більш “високої”, більш “якісної” культури. Інший — “інноваційний тип солідарності” — базується на позитивному ефекті збереження культурної багатоманітності та збагачення існуючих культур шляхом інноваційної та творчої діяльності соціальних суб’єктів, які створюють унікальні технічні, технологічні, мистецькі та духовні продукти.

Важливо підкреслити, що публічний простір сучасних полікультурних суспільств лише в ідеалі є ареною ненасильницького узгодження суспільних інтересів. Саме тому слід погодитися з позицією вчених (З. Бауман, У. Бек, Е. Гіденс, В. Норт), які звертають увагу на важливість дослідження ризиків “неочікуваних соціальних наслідків індивідуальної та колективної активності”, актуалізація яких призводить до появи та розвитку різноманітних міжкультурних конфліктів. Вважається, що пошук оптимальних шляхів вирішення міжкультурних конфліктів є складною проблемою соціального менеджменту. Саме тому, зараз увага багатьох вчених приділяється дослідженню феномену соціальної напруженості як специфічного етапу, що передуює появі та відтворенню міжкультурних соціального конфлікту.

У своїх інноваційних дослідницьких проектах М. Арчер [9] та Е. Аткинсон [10] підкреслюють, що новітні міжкультурні конфлікти є специфічними суперечливими виявами розподілу праці серед різних соціальних спільнот. Цілком певними і очікуваними результатами цих виявів є напруженість між антропологічною рівністю людей та соціальними нерівностями між ними, що

виразно відображується у феноменах соціального виключення, бідності та безробіття.

К. Сорелз у своїй монографії [11] також намагається проаналізувати різні форми міжкультурних комунікацій як джерел конфліктних взаємодій в публічній сфері та вказує на важливість проведення даного аналізу для вирішення проблем соціальної політики та значущість розуміння міжкультурного конфлікту як “реальної або уявної несумісності цінностей, норм, очікувань та наслідків діяльності двох чи більшого числа індивідів або груп як представників різних культур” [11, р. 260]. К. Сорелз стверджує, що міжкультурним конфліктам властива гнучка структура, вони доволі часто відображують суперечливі реалії дій “по перетину культурних та соціальних кордонів” і є найбільш наочними індикаторами соціальної несправедливості. Саме тому пошук оптимальних шляхів вирішення та подолання міжкультурних конфліктів є серйозною комплексною проблемою теорії соціального менеджменту. Ось чому багато науковців зараз зосереджують свою увагу на дослідженнях феномену та процесу соціальної напруженості як специфічного етапу, що передуює актуалізації міжкультурних конфліктів у публічній сфері.

У нашій недавній публікації [12] були представлені докази, що різні форми соціальної напруженості в сучасному глобалізованому світі є специфічними суперечливими наслідками міжнародного розподілу праці, а також важливими детермінантами формування та утвердження “ін-

клюдивної та ексклюзивної моделей зайнятості” [12, р. 338–342]. Відповідно до нашої точки зору, існуюча система соціальної напруженості є важливою онтологічною базою для здійснення наукової ідентифікації нових до-конфліктних і конфліктних реалій глобалізованої мультикультурної комунікації. Основні характеристики поняття “соціальна напруженість”, як вважають авторитетні західні вчені, відображають певну систему типових причинних онтологічних факторів як джерел актуалізації: 1) насильства; 2) соціального відторгнення; 3) соціальної нерівності; 4) протестної поведінки; 5) соціальних конфліктів; 6) глобальних та локальних ризикових ситуацій як специфічних онтологічних модифікацій індивідуальної та колективної діяльності [13–19]. Ці науковці запропонували нові наукові підходи до концептуалізації теми соціальної напруженості в контексті певних інноваційних ідей. У зв’язку з цим, доцільно підкреслити зміст трьох таких важливих ідей.

По-перше, це ідея гносеологічного розвитку сучасних суспільних наук “поза межами суспільств” (Дж. Уррі [15], У. Бек [16]). Концептуальне вираження цієї ідеї полягає в аргументації дослідницької позиції, що під впливом процесу глобалізації всі сучасні суспільства як національні держави втрачають свою “органічну” природу та риси функціональної автономії і самодостатності. Саме тому соціологічний аналіз, який обмежується вивченням окремих суспільств як націй-держав, зараз перетворюється на інтелектуальну архаїку. Легко зрозуміти, що відповідно до

цієї позиції, *соціальна напруженість є атрибутивним наслідком сучасного процесу глобалізації та “нових мобільностей”*.

По-друге, це ідея “перезбирання соціального” (Б. Латур [17]). Ця ідея відображає необхідність радикального переосмислення онтологічних особливостей соціальності в умовах інтенсивного розвитку соціальних мереж, які формують нові інтерактивні моделі соціальних взаємодій та міжкультурних комунікацій. У зв’язку з цим, також важливо враховувати той факт, що процеси віртуалізації суспільного життя позитивно стимулюють потенціал агентності індивідуальних та колективних соціальних суб’єктів та розширюють можливості їх залучення (включення) в існуючу глобальну, регіональну та місцеву соціальну практику. Проте таке залучення, на думку Ж. Бодрійяра [18], часто є соціальним симулякром, що реально відображає певні форми соціального відчуження та соціального відторгнення. Так, бажання і дії мігранта або біженця, спрямовані на досягнення мети стати членом розвинутого суспільства, реально стикаються з механізмами соціальної ізоляції як функціональної системи економічних, політичних, правових та соціокультурних обмежень. Суперечливе поєднання цих бажань і дій та функціональних механізмів соціальної ізоляції, як ми вважаємо, є важливим джерелом соціальної напруженості. З точки зору такого концептуального розуміння, *соціальна напруга є онтологічним виявом протиріч між інклюзивним та ексклюзивним типами ідентичності*

індивідуальних та колективних соціальних суб'єктів.

По-третє, важливо також вказати на концептуальне значення ідеї радикального посилення тенденції індивідуалізації суспільного життя. Концепція “індивідуалізованого суспільства” З. Баумана доволі виразно відображує основні характеристики цієї ідеї [19, р. 2–14]. На нашу думку, дана концепція спрямовує науковий пошук: 1) на вивчення домінуючого впливу персоніфікованих (індивідуалізованих) соціальних практик в процесах організації соціального порядку в сучасних суспільствах; 2) на дослідження процесів формування та утвердження в розвинених європейських суспільствах меритократичного профілю соціальної структури як результату індивідуального вибору, який базується на накопиченні культурного капіталу та його “життєвих значень”. Важливо взяти до уваги, що зростання впливу персоніфікованих соціальних практик фактично призводить до порушення та руйнування існуючих традиційних форм соціальної інтеграції через формування нових індивідуальних каналів соціальної мобільності. Вочевидь, що певна система таких “порушень та руйнувань” також є специфічним джерелом соціальної напруженості, яка може перетворюватися в різні приховані та явні форми соціальних конфліктів та протестної поведінки. Таким чином, *соціальна напруженість є специфічним наслідком радикального посилення тенденції індивідуалізації суспільного життя.*

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наукові дослі-

дження новітніх тенденцій розподілу праці засвідчують про важливість та актуальність його аналізу як архетипного джерела соціальної інтеграції, соціальних конфліктів та соціальної напруженості. Саме ці тенденції визначають якісні відмінності між соціальними системами різного типу, які в глобалізованому соціальному просторі сучасної цивілізації призводять до її соціальної диференціації на постіндустріальний центр, індустріальну напівпериферію та аграрну периферію. Як універсальний транскультурний архетип розподіл праці є фундаментальним стимулом ресурсного розвитку сучасних європейських суспільств та важливим чинником формування інтегративних засад їх публічного простору.

В європейській соціології були розроблені різні концепції соціального та публічного простору, які специфічним чином пояснювали суперечливий характер проявів розподілу праці в європейському публічному просторі. Зокрема, особлива увага зверталася на конфліктогенний та ризикогенний характер трудових практик, які відтворюються у глобалізованому полікультурному публічному просторі сучасних європейських суспільств.

Науковий пошук у напрямі розроблення оптимальних стратегій ефективного управлінського впливу на міжкультурні конфлікти в системі трудових практик є важливим завданням теорії соціального менеджменту. Важливо враховувати, що формування даних конфліктів зумовлюється впливом різних форм соціальної напруженості, які

реально є суперечливими виявами архетипу розподілу праці в різних моделях зайнятості працездатного населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Assman A.* Introduction to cultural studies. Topic, Concepts, Issues / A. Assman. — Berlin: Erich Smidt Verlag, 2012. — 248 p.
2. *Johnson B. V.* Pitirim A. Sorokin on Order, Change and the Reconstruction of Society / B. Johnson // Comparative Civilization Review. — 1999. — № 41. — P. 25–41.
3. *Bourdieu P.* The Social Structures of the Economy / P. Bourdieu. — Cambridge: Polity Press, 2005. — 240 p.
4. *Habermas J.* The Structural Transformations of the Public Sphere / J. Habermas. — Cambridge (Mass): The MIT Press, 1991. — 301 p.
5. *Habermas J.* The Divided West / J. Habermas. — Cambridge; Polity press, 2006. — 224 p.
6. *Crow Gr.* Social solidarities; theories, identities, and social change / Gr. Crow. — Buckingham; Open univ. press, 2002. — 152 p.
7. *Crow Gr.* Social solidarities / Gr. Crow // Sociological Compass. — 2010. — Vol. 4 (1). — P. 52–60.
8. *Widegreen O.* Social Solidarity and Social Exchange / O. Widegreen // Sociology. — 1997. — Vol. 31, issue 4. — London; Sage publ. — P. 755–771.
9. *Archer M.* The sociological approach to the tension between equality and social inequality / M. Archer // The Study of the Tension between Human Equality and Social Inequalities. From the Perspectives of the Various Social Sciences. — Vatican city: Academy of Political Sciences, 1996. — Acta 1. — P. 81–99.

10. *Atkinson A. B.* Social exclusion, Poverty and Unemployment / A. Atkinson // Exclusion, Employment and Opportunity / A. B. Atkinson and J. Hills eds. — London: school of Economic and Political Science, 1998. — P. 1–20.
11. *Sorrells K. S.* Intercultural Communication, Globalization and Social Justice (2nd ed.) / K. Sorrells. — Los Angeles: Sage publ., 2016. — 331 p.
12. *Sudakov V. I.* The global determinants of the conflict interactions in the contemporary models of employment / V. Sudakov // Public management. — 2017. — № 3 (8). — P. 335–342.
13. *Bouget D.* Social Tension: some general elements / D. Bouget. — Oslo: The Peace Institute, 2008. — 35 p.
14. *North D. C., Wallis J. J., Waingast B. B.* Violence and Social Orders. A conceptual framework for interpreting recorded human history / D. C. North, J. J. Wallis, B. B. Waingast. — N.-Y.: Cambridge univ. press, 2013. — 320 p.
15. *Urry J.* Sociology beyond Societies: Mobilities for the Twenty-first Century / J. Urry. — London: Routledge, 2000. — 266 p.
16. *Beck U.* World at Risk / U. Beck. — London: SAGE Publ., 2009. — 226 p.
17. *Latour B.* Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network Theory / B. Latour. — N.-Y.: Oxford: univ press, 2005. — 303 p.
18. *Baudrillard J.* Symbolic Exchange and Death / J. Baudrillard. — 2nd ed. — London: SAGE Publ., 2017. — 280 p.
19. *Bauman Z.* Individulized Society / Z. Bauman. — Cambridge: Polity press, 2008. — 272 p.

REFERENCES

1. *Assman A.* Introduction to cultural studies. Topic, Concepts, Issues / A. Assman. — Berlin: Erich Smidt Verlag, 2012 — 248 p.

2. *Johnson B. V.* Pitirim A. Sorokin on Order, Change and the Reconstruction of Society / Barry Johnson // *Comparative Civilization Review*. — 1999. — № 41. — P. 25–41.
3. *Bourdieu P.* The Social Structures of the Economy / P. Bourdieu. — Cambridge: Polity Press, 2005. — 240 p.
4. *Habermas J.* The Structural Transformations of the Public Sphere / J. Habermas. — Cambridge (Mass): The MIT Press, 1991. — 301 p.
5. *Habermas J.* The Divided West / J. Habermas. — Cambridge; Polity press, 2006. — 224 p.
6. *Crow Gr.* Social solidarities; theories, identities, and social change / Gr. Crow. — Buckingham; Open univ. press, 2002. — 152 p.
7. *Crow Gr.* Social solidarities / Gr. Crow // *Sociological Compass*. — 2010. — Vol. 4 (1). — P. 52–60.
8. *Widegreen O.* Social Solidarity and Social Exchange / O. Widegreen // *Sociology*. — 1997. — Vol. 31, issue 4. — London; Sage publ. — P. 755–771.
9. *Archer M.* The sociological approach to the tension between equality and social inequality / M. Archer // *The Study of the Tension between Human Equality and Social Inequalities. From the Perspectives of the Various Social Sciences*. — Vatican city: Academy of Political Sciences, 1996. — Acta 1. — P. 81–99.
10. *Atkinson A. B.* Social exclusion, Poverty and Unemployment / A. Atkinson // *Exclusion, Employment and Opportunity / A. B. Atkinson and J. Hills eds.* — London: school of Economic and Political Science, 1998. — P. 1–20.
11. *Sorrells K. S.* Intercultural Communication, Globalization and Social Justice. (2nd ed.) / K. Sorrells. — Los Angeles: Sage publ., 2016. — 331 p.
12. *Sudakov V. I.* The global determinants of the conflict interactions in the contemporary models of employment / V. Sudakov // *Public management*. — 2017. — № 3 (8). — P. 335–342.
13. *Bouget D.* Social Tension: some general elements / D. Bouget. — Oslo: The Peace Institute, 2008. — 35 p.
14. *North D. C., Wallisd J. J., Waingast B. B.* Violence and Social Orders. A conceptual framework for interpreting recorded human history / D. C. North, J. J. Wallisd, B. B. Waingast. — N.-Y.: Cambridge univ. press, 2013. — 320 p.
15. *Urry J.* Sociology beyond Societies: Mobilities for the Twenty-first Century / J. Urry. — London: Routledge, 2000. — 266 p.
16. *Beck U.* World at Risk / U. Beck. — London: SAGE Publ., 2009. — 226 p.
17. *Latour B.* Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network Theory / Bruno Latour. — N.-Y.: Oxford: univ press, 2005. — 303 p.
18. *Baudrillard J.* Symbolic Exchange and Death / J. Baudrillard. — 2nd ed. — London: SAGE Publ., 2017. — 280 p.
19. *Bauman Z.* Individulized Society / Z. Bauman. — Cambridge: Polity press, 2008. — 272 p.